

UNIVERSITATEA “BABEȘ -BOLYAI“
FACULTATEA DE LITERE - CLUJ-NAPOCA
DOCTORAT ȘTIINȚIFIC ÎN DOMENIUL FILOLOGIE

Elementarul în poetica lui

Apollinaire

TEZĂ DE DOCTORAT
- REZUMAT -

Conducător științific:
Prof.univ.dr. Yvonne GOGA

Doctorand:
Alina - Lucia NEMEȘ

CLUJ-NAPOCA
2013

1. CUPRINS

INTRODUCERE	4
CAPITOLUL 1 : PRELIMINAR TEORETIC	9
1. Chestiuni de poetică	9
1.1. Definiții.....	9
1.1.1. Poetica.....	9
1.1.2. Poetica/ poeticul.....	16
1.1.3. Poezia.....	16
1.1.4. Poemul.....	19
1.1.5. Liricul și lirismul.....	20
1.2. Între mimesis și poesis.....	21
1.2.1. Teoria lui Aristotel : mimesisul.....	21
1.2.2. Spre poesis - între imagine și lectură.....	24
2. Poetica imaginarului	29
2.1. Definiții.....	29
2.2. Imagine și imaginar.....	31
2.3. Imagine și activitate imaginantă.....	35
3. Principii ale poeziei lui Apollinaire – pentru o poetică a imaginarului	39
3.1. Poetica între vechi și modern.....	41
3.2. Imaginarul între vechi și modern	57
3.3. Imaginarul elementarului.....	64
CAPITOLUL 2 : IMAGINEA ACVATICĂ	67
2.1. Preambul	67
2.2. Formele imaginii apei	68
2.2.1. Apa și alcoolul.....	69
2.2.2. Marea/ oceanul.....	71
2.2.3. Fluviul.....	75
2.2.4. Apa și lacrimile.....	77
2.3. Simbolistica apei	79
2.3.1. Apa și iubirea.....	79
2.3.2. Apa și trecerea timpului.....	84
2.3.3. Moartea.....	90

2.3.4. Apa și religia.....	97
2.3.4.1. Sângele.....	98
2.3.4.2. Pericolul.....	100
2.3.4.3. Apa sfințită.....	101
2.3.5. Apa și războiul.....	103
2.4. Imaginarul acvatic în rescrierea miturilor	106
2.4.1. Mitul lui Narcis.....	106
2.4.2. Zeițele apelor.....	108
2.5. Concluzie	115
CAPITOLUL 3 : IMAGINEA FOCULUI	117
3.1. Preambul	117
3.2. Formele imaginii focului	118
3.2.1. Soarele.....	119
3.2.2. Stelele.....	121
3.2.3. Curcubeul.....	124
3.3. Simbolistica focului	126
3.3.1. Iubirea	126
3.3.2. Moartea.....	131
3.3.3. Războiul.....	133
3.4. Imaginarul focului în rescrierea miturilor	136
3.4.1. Jăraticul	136
3.4.2. Miturile Bibliei.....	142
3.4.3. Mitul lui Prometeu.....	147
3.5. Concluzie	149
CAPITOLUL 4 : IMAGINEA AERULUI	150
4.1. Preambul	150
4.2. Formele imaginii aerului	151
4.2.1. Cerul.....	151
4.2.2. Zorii.....	155
4.2.3. Aștrii.....	156
4.2.3.1. Soarele.....	157
4.2.3.2. Luna.....	159
4.2.4. Vântul.....	160
4.2.5. Noaptea.....	166

4.3. Simbolistica aerului	168
Moartea.....	168
4.4. Imaginarul aerian în rescrierea miturilor	169
4.5. Concluzie	172
CAPITOLUL 5 : IMAGINEA PĂMÂNTULUI	173
5.1. Preambul	173
5.2. Formele imaginii pământului	174
5.2.1. Grădina	174
5.2.1.1. Grădină / Paradis.....	174
5.2.1.2. Grădină/ cadru idilic.....	175
5.2.1.3. Comuniunea om – natură	177
5.2.1.4. Florile.....	178
5.2.2. Pădurea.....	188
5.2.3. Mineralul.....	190
5.3. Simbolistica pământului	193
5.3.1. Moartea.....	193
5.3.2. Trecerea timpului.....	195
5.3.2.1. Toamna.....	196
5.3.2.2. Iarna.....	197
5.4. Imaginarul pământului în rescrierea miturilor	199
Mituri cosmogonice.....	200
5.5. Concluzie	204
CAPITOLUL 6 : CELE PATRU ELEMENTE ÎN REȚEA SIMBOLICĂ	205
CONCLUZIE	212
BIBLIOGRAFIE	218
INDEX DE NOȚIUNI	233

2. Cuvinte-cheie

Poetică, imaginar, imaginație, reverie, imagine, elementar, combinare de elemente, rețea simbolică, mit, vechi/modern, act creator, lectură, creație/re-creație

3. Rezumat

Teza noastră, *Elementarul în poetica lui Apollinaire*, se construiește în jurul simbolisticii celor patru elemente primordiale : apa, focul, aerul și pământul, care constituie materii ce hrănesc imaginația creativă a lui Apollinaire. Ele reprezintă pretexte pentru a lăsa imaginația, reveria, să creeze ceva nou. Astfel, am analizat multiplele și bogatele semnificații pe care le primesc cele patru elemente în volumele de poezii *Alcools (Alcooluri)* și *Calligrammes (Caligrame)* (reprezentative pentru cele două etape de creație ale lui Apollinaire, etapa romantică/simbolistă și cea care îl situează în avangarda suprarealismului), ca elemente participante la construirea unui spațiu poetic, care este un spațiu al imaginarului, un spațiu în care realul și mitul se întâlnesc, se completează sau se contrazic. Toate acestea pentru a demonstra că poetica lui Apollinaire poate fi interpretată dintr-o perspectivă nouă dacă ne oprim asupra reveriei sau imaginației celor patru elemente care sunt considerate elemente constitutive ale lumii.

Studierea poeziei lui Apollinaire pare un demers dificil, dar captivant și productiv, în același timp, dat fiind faptul că ea este formată dintr-un colaj de imagini care, în aparență, nu au nicio legătură, motiv pentru care aceste imagini se pretează la multiple analize. Aceste imagini noi, surprinzătoare, contribuie la crearea unei poezii originale, diferite de modelul clasic de poezie și de cel modern de asemenea. Pentru a dovedi acest lucru, în **primul capitol** al tezei, am trecut în revistă diferitele abordări ale conceptului de « poezie » oprindu-ne asupra aspectelor teoretice ale poeziei care este o axă de investigare estetică, determinând o serie de concepte și analize filosofice, iar imaginea poetică face parte din aceasta. Pornind de la poetica clasică ce consideră creația ca imitație a naturii, poetica este îmbogățită de poeți și de cercetători, devenind expresia unei lumi cu totul noi.

Pentru definirea poeziei lui Apollinaire, am ținut seama atât de poetica clasică cât și de poetica modernă. Această abordare contrastivă se dovedește a fi pertinentă având în vedere că poetica lui Apollinaire se situează între poetica clasică și cea modernă. Din această confruntare sau mai bine zis din dialogul dintre tradițional și modern rezultă o operă cu totul nouă, o operă care surprinde (surpriza fiind una din principalele categorii ale esteticii literare ale lui Apollinaire), care deschide o multitudine de posibilități de interpretare.

Apollinaire reinterpretează temele lirismului tradițional (viața, teama de moarte, timpul care trece, frumusețea naturii care se reînnoiește în ritmul anotimpurilor, fragilitatea iubirii, tristețea trăită când părăsim o persoană, un loc), el suprapune imagini aparținând unor

contexte culturale diferite, sub o formă poetică reînnoită. Poetul exploatează imagini romantice, simbolice, în beneficiul unei poezii noi care prefigurează suprealismul. Poetul își eliberează poezia de constrângerile și de canoanele poeziei clasice ; mimesisul și catarsisul poeziei antice sunt înlocuite de finalități creatoare. Artistul creează o nouă realitate poetică, diferită de realitatea imediată, inventează o realitate poetică pornind de la realități mitice personale, subiective, transmite un mesaj propriu, creând un univers subiectiv, propriu poetului, fruct al imaginației și al reveriei autorului.

Totul trece prin filtrul imaginarului, al sentimentelor, și este retransmis prin simboluri, mituri rescrise și arhetipuri reinterpretate. Acest lucru demonstrează că în strânsă legătură cu conceptul de « poetică » se află conceptul de « imaginar », considerat însăși sursa poeziei, concept căruia îi este consacrată a doua parte a primului capitol al tezei.

A treia parte a primului capitol a fost dedicată enumerării trăsăturilor specifice ale poeziei lui Apollinaire, ilustrate prin versuri extrase din poemele sale, care leagă gândurile, ideile estetice, poetice, teoria de operă, insistând asupra specificității scriiturii apollinariene, asupra viziunii lui Apollinaire despre misiunea poetului și despre poezie, singura capabilă să-l ajute să triumfe asupra morții materiale. Poemele adunate în volumele *Alcools* și *Calligrammes* ilustrează foarte bine ideile poetului despre misiunea poetului, despre inspirație, despre abordarea vechiului și a modernului, despre modul de transformare a realității în artă, despre funcționarea și rolul sensibilității și al imaginației în actul creator și în actul hermeneutic.

În capitolele următoare, am analizat funcționarea imaginarului pornind de la imaginile poetice ale apei, ale focului, ale aerului și ale pământului, formele, simbolurile și semnificațiile pe care le primesc aceste elemente în poezia lui Apollinaire, tipurile de imagini pe care le regăsim, o clasificare a imaginilor datorate acestor elemente ale imaginației materiale și am arătat cum contribuie aceste imagini la rescrierea miturilor și cum se înscriu într-o estetică a elementarului, într-o poetică a imaginarului, și îndeplinesc dorința poetului de a crea ceva nou. Toate acestea pentru a demonstra că Apollinaire, datorită geniului său poetic, a reușit să dea un caracter inedit, original unor imagini literare, chiar mitice, consacrate.

Ca metodă de cercetare, am folosit analiza poetică a imaginilor furnizate de cele patru elemente primordiale. Schemele de analiză au fost inspirate de eseurile lui Gaston Bachelard care studiază geneza imaginii poetice, conceperea sa de către artist și determinarea pe care o exercită asupra universului imaginar al creatorului. Este vorba despre analiza diferitelor reprezentări ale imaginației materiale ale fiecăruia dintre aceste elemente și a relațiilor dintre ele.

Al doilea capitol

Am început cu imaginarul acvatic ale cărui imagini sunt mai numeroase în poetica lui Apollinaire. Toate formele pe care apa le primește în poetica sa, marea, fluviul, râul, lacrimile, demonstrează bogăția simbolurilor elementului acvatic, recurent în cele două volume de poeme, *Alcools* și *Calligrammes*.

Imaginarul acvatic este îmbogățit cu fiecare apariție a acestui element, bogat în semnificații : sursă de viață și de moarte, metaforă a scurgerii timpului, dar de asemenea a timpului ciclic (simbol al renașterii), a timpului simultan (trecut și prezent unite prin intermediul apei), a timpului mitic (timpul poetului care devine nemuritor prin opera sa), spațiu al amintirii, al memoriei, element purificator, spațiu al primejdiei, spațiu magic.

Nu este vorba despre un simplu element al cadrului natural, dimpotrivă, apa participă la simbolistica vieții, ea concretizează imagini abstracte, contribuie la configurarea unei lumi poetice, căci apa lui Apollinaire este caracterizată prin mișcare. Chiar dacă este uneori statică, ea ascunde un secret care așteaptă un singur impuls pentru ca acțiunea să se declanșeze. Este o apă în acțiune, în stare să declanșeze un întreg proces imaginativ. Puterea ei crește când se unește cu alte elemente, de exemplu apa și focul, a căror unire este capabilă să creeze o lume întreagă. Fuziunea cu alte elemente (pământul, aerul, focul) determină destinul. Datorită caracterului său ambivalent, simbolurilor sale, forței unui element care se află la baza creării universului, apa stimulează imaginația. Imaginarul acvatic scufundă realul sub dominația inconștientului, a imaginarului și a visului.

Semnificațiile sale simbolice pot fi reduse la temele dominante precum: origine a vieții, mijloc de purificare, însă apa, substanță a vieții, este de asemenea substanță a morții pentru reveria ambivalentă, ea creează și distruge deopotrivă. Ca masă nediferențiată, ea reprezintă o infinitate de posibilități. Este un element profund, este simbolul energiilor inconștiente, al puterilor secrete ale sufletului, al motivațiilor secrete și necunoscute. Elementul acvatic invită la o călătorie imaginară, el este un destin și un tip de moarte. Invitația la « călătoria imaginară » este lansată de către Apollinaire încă de la titlul volumului *Alcools* care unește două elemente opuse, apa și focul.

Al treilea capitol

Titlul *Alcools* reprezintă sinteza apei și a focului, ceea ce impune continuarea cu imaginarul focului ale cărui imagini sunt mai personale, până la identificarea poetului cu flacăra; focul justificând viziunea lui Apollinaire asupra actului creator și asupra relației cu cititorul.

Ceea ce individualizează viziunea poetului este perceperea focului ca substanță care favorizează creația, cu totul justificată în plan poetic. Acest element apare în poetica apollinariană într-un mod preferențial în raport cu alte componente ale lumii, apa, aerul și pământul, astfel că poetul ajunge să se identifice cu focul. Este elementul prin care poetul își explică poetica, actul creator. Întreaga sa poetică este plasată sub semnul focului care este inspirație, materie poetică, sursă de renaștere comparabilă cu pasărea Phoenix care renaște din propria sa cenușă, sursă de nemurire. În consecință, focul participă în mod direct la construirea unei lumi proprii artiștilor. Surprindem o dublă viziune a poetului: personală (poetul se identifică cu flacăra) și universală (flacăra este asociată cu nemurirea).

Metaforele focului sunt mai personale (frecvența folosirii persoanei întâi, singular, este o dovadă în acest sens), exprimând voința, intenția și demersul poetului în timpul creării poeticii sale. Imaginea focului dezvăluie căutarea de sine, a identității poetice, reînnoirea poetică. Focul exprimă convingerile sale poetice și acționează în favoarea purificării imaginarului poetului, subliniind evoluția discursului poetic apollinarian și concretizând dorința poetului de a se îndepărta de creațiile din trecut și de a crea ceva nou, pus sub semnul focului, cu care Apollinaire se identifică.

Focul este o temă centrală, pusă în legătură cu toate celelalte teme abordate de către poet în poetica sa. Focul, sub diversele forme pe care le îmbracă, flacăra, jăritic, soare, lumină, este bogat în semnificații: metaforă a inspirației poetice și a nemuririi, este focul iubirii care îl arde, care îi provoacă durere, este focul războiului care ucide. Având un caracter dual, focul trimite atât la Paradis, cât și la infern, el este atât elevație, purificare, înviere, cât și distrugere, arsură, moarte. Bogăția semnificațiilor focului provine din această dicotomie, precum și din legătura cu celelalte elemente primordiale.

Focul este, fără îndoială, un element constitutiv aparte în rețeaua metaforică a lui Apollinaire. Oprindu-se asupra unui motiv vechi, intrat în literatură în numeroase paradigme, având diverse semnificații, poetul reușește să-l facă personal, să-i dea o imagine proprie.

Dacă apa îl determină pe poet să privească în urmă, să asculte vocile din trecut, focul îl împinge spre viitor, îl animă să creadă în puterea poeziei sale. În acest fel, focul devine manifestarea voinței poetului de a crea ceva nou, suport al ascensiunii. Această elevație trebuie să fie menținută, iar aerul are această putere. Acest lucru impune corelarea imaginarului focului cu imaginarul aerian, care face obiectul celui de-al **patrulea capitol**.

Esențial pentru viață, aerul nu este prezent întotdeauna ca element pozitiv în opera lui Apollinaire. Ca spațiu al eliberării și al zborului, aerul se bucură de o percepție pozitivă. Dar, apare în același timp semnul primejdiei. Elementul aerian este indispensabil vieții și marcat de

sceptrul morții în același timp, fiind imaginat ca acțiunea a două forțe contrare producând binele și răul. Precum imaginarul apei și al focului, imaginarul aerului se fundează pe combinarea aspectelor opuse, aerul fiind prezent atât în metafore ale căderii cât și în cele ale ascensiunii ; el se fundează pe dialectica bucuriei și a durerii, a vieții și a morții. Pe dualitatea elementelor se construiește un imaginar al noului, al surprizei.

Fiecare imagine aeriană trimite la caracterul mobil al elementului aerian. Această mobilitate este cea care animă imaginația poetului și, mai târziu, imaginația cititorului. Aerul este elementul devenirii.

Formele imaginarului aerian, cerul, vântul, norii, aștrii, soarele, luna, constelațiile, Calea Lactee, zorii, noaptea, contribuie la crearea de noi simboluri, de asocieri insolite de imagini, pe scurt la crearea unui univers poetic propriu. Pentru a crea ceva nou, elementul aerian se combină cu celelalte elemente. Aerul și pământul completează ansamblul lumii, considerat ca rezultat al combinării celor patru elemente primordiale.

Dacă aerul oferă imagini inconsistente, imaginarul terestru se fundează pe imagini substanțiale, fiind contragreutatea pentru imaginile mobile, fluide, și a fost tratat în al **cincilea capitol**.

Pământul oferă imagini consistente, având un caracter substanțial. El materializează imagini abstracte, idei, gânduri, dându-le durabilitate, greutate. Imaginile sunt surprinse în dinamismul lor și îmbogățite prin metafore, metonimii, care stimulează imaginația creatorului și a cititorului.

Ansamblul semnelor pământului generează o întreagă lume vegetală, animală și minerală. Florile, copacii trec drept o alegorie a vieții, a morții și a iubirii, de unde reiese caracterul dual al acestui element. De asemenea, animalele și mineralele completează imaginarul terestru. Poetul folosește simbolistica lor pentru a da o viziune personală lumii poetice pe care o creează.

Prin referințele la miturile cosmogonice, Apollinaire explică viziunea sa cu privire la actul creator. Creația artistică suferă aceleași transformări precum masa nedefinită a elementelor din care a apărut pământul. Poetul combină elementele naturii, încearcă să parvină în interiorul lor pentru a face materia să viseze în imaginarul său. Ființa imaginantă gândește materia, o visează și creează din ea o alta, precum un zeu. Ea creează o lume care iese din real pentru a-i reda intimitatea. Astfel, creatorul este deschis să asculte vocea naturii, precum și vocea sa interioară, sentimentele sale și imaginarul său, singurele capabile să-l ajute în încercarea sa de a crea ceva nou pentru a rămâne în eternitate cu creația sa, evitând soarta implacabilă a omului.

Imaginile pământului ilustrează impregnarea elementelor naturii cu sentimentele poetului și completează imaginile celorlalte elemente, ele sunt contragreutatea celorlalte elemente mobile, realizând jocul dintre aparență și esență, dintre frumos și primejdios, dintre viață și moarte.

Pentru a crea o poetică nouă, Apollinaire recurge la imaginile date de cele patru elemente : apa, focul, aerul și pământul, jucându-se cu cele două aspecte ale acestor elemente, aspectul pozitiv, dat fiind faptul că reprezintă principalele forțe ale vieții, care o mențin, dar care pot de asemenea să o distrugă, ceea ce subliniază latura negativă a acestor elemente. În poetica lui Apollinaire, chiar și elementele care se opun, precum focul și apa, se combină între ele pentru a forma o realitate cu totul nouă. În acest sens, imaginarul joacă un joc dublu, în loc să opună elementele, el unește contrariile pentru a-și asuma ambivalența naturii. În fapt, același element oferă imagini poetice diferite, ce rezultă din ambivalența elementului. Astfel, elementele contribuie la o recompunere permanentă a materialului poetic, la căutarea unui sens nou.

O constantă în poetica lui Apollinaire este abordarea dualistă a fiecărui element: apa este fie viață, fie moarte; la fel și focul, pământul și aerul. În definitiv, în poemele sale există evidența contrariilor, imaginile sale poetice se fundează pe dialectica fundamentală a oricărei valori, adică binele și răul, însă poetul știe să facă toate contrariile compatibile. De-a lungul celor două volume de poezii, *Alcools* și *Calligrammes*, temele materiale ajută la constituirea imaginii vieții și a morții, deci a dualității a tot ceea ce ne înconjoară. Fiecare element al naturii este supus dualității: bine/ rău, benefic/ dăunător sau distructiv. Pentru a înțelege aceste imagini poetice, trebuie privită ambivalența materiei și a spiritului. Imaginația este cea care realizează legătura contrariilor.

Ambivalența elementelor multiplică posibilitățile de combinare a imaginilor furnizate de cele patru elemente primordiale și, în același timp, multiplică posibilitățile de interpretare. Acest evantai de interpretări posibile vine din faptul că aceste elemente se combină, ele pot comunica în ciuda evidentei opoziții care există între ele. Elementarul alimentează o pluralitate de lecturi. El invită cititorul să capteze imaginile impregnate de originea lor secretă.

Această legătură, interdependență sau combinare, impune o prezentare aparte a elementelor în rețea simbolică, ce face obiectul celui de-al **șaselea capitol**, având în vedere că bogăția semnificațiilor pe care le oferă poetica apollinariană provine din combinarea elementelor, care îi dă caracterul personal, unic, surprinzător, neașteptat poeziei apollinariene.

Cele patru elemente primordiale nu apar separat. Apollinaire însuși spune că cititorul trebuie să plece de la imagine și să facă un tot. Frumusețea și sugestivitatea imaginilor poetice create de aceste elemente provine din combinarea lor, din asocierile lor insolite ce dezvoltă sensuri noi, imagini poetice purtând amprenta poetului. Legătura lor este cea care stimulează imaginația poetului, iar apoi a cititorului.

Între imaginile celor patru elemente se stabilesc relații, formând o rețea ce contribuie la înțelegerea universului poetic al lui Apollinaire. Imaginile formează un ansamblu pe care cititorul trebuie să-l interpreteze ca atare. Acest ansamblu pune în evidență dinamica imaginilor care se schimbă neîncetat. Un element al creației vine să completeze sensul/sensurile altuia. Între aceste elemente se produc inversări de roluri, schimb de caracteristici, ca o sfidare a naturii, care nu este copiată, ci recreată. Fiecare context nou și fiecare combinație de elemente scoate la iveală semnificații noi (sensurile se completează sau se contrazic) și demonstrează că poezia lui Apollinaire este o permanentă devenire.

De exemplu, tema poetică a trecerii timpului este îmbogățită de rețeaua de imagini pe care o formează cele patru elemente: apa ce curge marchează scurgerea timpului (*Le Pont Mirabeau*¹); focul este prezent în ritualuri de trecere spre lumea de dincolo (*Rhénane d'automne*²); aerul, prin mișcarea astrilor, exprimă timpul care trece (*Les Collines*³); succesiunea anotimpurilor delimitează viața plantelor și a copacilor (*Vendémiaire*⁴). Fiecare element completează simbolistica duratei. În fapt, toate marile teme tratate de Apollinaire sunt reprezentate prin intermediul acestor elemente, văzute în permanența lor dualitate, opoziție, dar și în interacțiunea lor, în determinările lor reciproce.

Combinarea elementelor contrare se dovedește a fi foarte productivă în dinamica creației artistice. Ele sunt prezente în toată opera lui Apollinaire. Punerea lor în legătură produce o bogăție de imagini poetice. Poetul creează o lume nouă cu ajutorul imaginilor celor patru elemente, totul fiind filtrat prin propria sa imaginație. Pentru a crea ceva nou, el se supune unor probe inițiatice care se plasează sub semnul unui element primordial care distruge impuritățile și redă perfecțiunea începuturilor vieții pe Pământ.

Imaginația materială, imaginația celor patru elemente la Apollinaire, se joacă cu combinarea acestor elemente cu ajutorul cărora creează o întreagă lume de simboluri, de mituri, păstrând varietatea universului său și asigurând originalitatea creației sale.

---

¹ Guillaume Apollinaire, « Le Pont Mirabeau », in *Œuvres complètes de Guillaume Apollinaire*, édition établie sous la direction de Michel Décaudin, Paris, Édition André Balland et Jacques Lecat, 1965-1966, vol. III, p. 61.

² Guillaume Apollinaire, « Rhénane d'automne », in *op. cit.*, vol. III, p. 122

³ Guillaume Apollinaire, « Le Collines », in *op. cit.*, vol. III, p. 166.

⁴ Guillaume Apollinaire, « Vendémiaire », in *op. cit.*, vol. III, p. 144.

Originalitatea provine din combinarea lor. Metaforele lor se multiplică cu fiecare ocurență. Aceeași imagine reluată în poeme diferite, în diverse contexte arată efortul poetului de a crea ceva nou. Opera este precum o țesătură unde mai multe imagini se adaugă, se combină, se juxtapun, se completează și invită cititorul să le descopere.

Imaginarul este punctul de întâlnire dintre creator, cu pulsionile sale interioare, și presiunile exterioare ale mediului care îl înconjoară, dar și întâlnirea dintre imaginarul creatorului și cel al cititorului, dând naștere unei noi realități care nu poate fi redusă nici la realitatea interioară, nici la cea exterioară.

În acest fel, se stabilește o relație între autor, operă și cititor. Acesta din urmă este invitat să nu se limiteze la viziunea poetului și să adauge imagini produse de imaginarul său pentru a completa această viziune, nelăsând astfel ca o poetică să fie dată uitării.

Concluzie

Poetul descompune lumea, o reduce la componentele sale pentru a o reface, pentru a o reînnoi cu scopul de a crea o poetică originală, în stare să-l înscrie în eternitate. Apollinaire nu le folosește ca simple elemente constitutive ale lumii, ci ca reflectare a lor în inima și în imaginația poetului, precum rezultă din caligrama *Cœur, couronne et miroir*⁵ (*Inimă, coroană și oglindă*). Nu mai este mimesisul clasic, poezia nu este copia lumii reale, imediate. Nu este nici oglinda plimbată deasupra lumii, ci rezultatul reflectării realității în imaginarul poetului care creează o lume nouă, realizată prin filtrarea oricărei « realități » prin imaginarul său, prin sentimentele sale, prin memoria sa.

Apollinaire consideră că actul creator trebuie să vină din imaginație, din intuiție, viața și natura fiind surse de inspirație. Astfel rolul care i se acordă imaginației devine din ce în ce mai important până devine facultatea creatoare prin excelență. Artistul nu imită natura, el îi adaugă un punct de vedere personal deschizând calea spre un nou lirism. Apollinaire nu se mulțumește să descrie materia imobilă, căci doar în momentul în care ea începe să se miște, trezește sentimente, reacții. Frumusețea poeziei sale provine din faptul că poetul pune în creație tot sufletul său. Este elementul esențial pentru particularizarea unei poetici. În acest mod, poezia sa și arta sa devin mijloace de comunicare a experienței sale celorlalți. El exprimă particularul încercând să acceadă la universal.

Poetul nu rămâne fidel imaginilor pe care i le oferă realitatea concretă, ci își lasă imaginația să divagheze, să pătrundă materia pentru a descoperi sensuri ascunse, secrete, noi, care există în stare latentă în profunzimea materiei. Toate aceste elemente imaginare trec

---

⁵ Guillaume Apollinaire, « Cœur, couronne et miroir », in *op. cit.*, vol. III, p. 187.

print-o poetizare, o metaforizare. Print-un proces de interiorizare, Apollinaire le transformă dând naștere la noi semne și simboluri. Apollinaire pornește de la arhetipuri, de la mituri străvechi pentru a construi o lume nouă unde se reflectă propria sa viziune. Apollinaire ridică această nouă lume la rangul de creație artistică, comparabilă cu crearea Pământului.

Originalitatea la Apollinaire nu este dată de temele tratate (apa, focul, aerul și pământul sunt teme abordate deja de către scriitorii din toate țările, din toate culturile), pentru că este vorba de teme reluate fără încetare de reverie, de arhetipuri înrădăcinate în inconștientul uman, ci de stilul său ca scriitor, de modul în care creează imagini insolite, imagini ce reînnoiesc arhetipuri, punând în evidență puterea creatoare a imaginației sale în beneficiul unei poetici cu totul noi.

Poetica lui Apollinaire este un spațiu în care se amestecă mituri și simboluri foarte diferite pentru a da o nouă poetică. În acest amestec de teme, motive, forme poetice (forme clasice și moderne, deopotrivă), doar vocea poetului reprezintă liantul, el asigură continuitatea multitudinii de elemente eterogene. Evocând multe imagini literare, mitice, religioase, Apollinaire nu încearcă să dea dovadă de erudiție (cu toate că erudiția sa este evidentă), ci de imaginație, aducându-și contribuția la îmbogățirea aspectelor miturilor clasice, ale imaginilor literare. Poetul își urmează imaginarul, iar cititorul se vede obligat să se axeze pe latura imaginativă, simbolică pentru a putea descifra diversele sensuri pe care le conțin poemele sale, căci latura artistică și fantezistă predomină în poetica sa. Oricum, sunt dificil de interpretat imaginile pe care le-a creat poetul fără a face apel la justificarea lor mitică necesară pentru explicarea acestor noi valori. Prin transpunerile în literatură a fenomenelor naturale, a miturilor și a credințelor umanității, elementele dobândesc semnificații suplimentare cu fiecare combinație nouă. Elementele nu trebuie văzute în toată evidența lor (dată de percepție), trebuie văzută arta care înfrumusețează materia. În plus, nu trebuie căutată soluția unică, perfectă, ascunsă dincolo de versuri, dincolo de cuvinte, pentru că fiecare imagine oferă un avantaj de posibilități de interpretare. Sunt mereu sensuri și imagini care le scapă chiar și celor mai avizați critici, astfel putem relua și iar relua poezia apollinariană pentru a analiza cu un ochi critic alte aspecte ale poeticii sale. Cititorul trebuie să sesizeze subtilitatea imaginilor poetice, legăturile dintre ele. În fapt, ar fi o iluzie să ne imaginăm că putem descoperi un sens unic, un raport univoc între elementele care formează poetica apollinariană. Poezia sa se întemeiază pe un joc subtil care asociază contrariile, Viața și Moartea, de exemplu, asocieri pe care logica nu le poate explica mereu. Abordarea simbolurilor, a miturilor, însoțită de jocuri lingvistice, face poetica sa captivantă.

Fiecare dintre cele patru elemente corespunde unei rețele particulare de imagini și unei înțelegeri proprii a naturii și a materiei. Elementarul formează un întreg univers: mineral, vegetal, animal, astral, uman, cosmic, oniric, poetic etc. Acest univers al lui Apollinaire ascunde sensuri care așteaptă să fie descifrate. Descifrarea simbolurilor acestei lumi poetice este cheia ce deschide cititorului calea spre poezia lui Apollinaire. Nu pot fi descifrate toate simbolurile și toate aluziile, căci rămân în permanență spații necunoscute, din cauza inconstanței poetului, a misterelor și a ambiguităților voite, care sunt făcute pur și simplu în numele plăcerii poetice, fără a avea în mod obligatoriu o referință culturală, căutată. Apollinaire creează o lume paralelă cu lumea reală ale cărei realități trec prin filtrul imaginației sale. Astfel încearcă să introducă cititorul într-o lume a experienței individuale a poetului, lume ce conține imaginarul poetului, căreia i se adaugă de asemenea lumea reală, prezentată într-o manieră foarte simplă, cum ar fi descrierea unei zile obișnuite (luni), pe o stradă obișnuită (o stradă industrială), din poemul *Zone*⁶. În acest fel, Apollinaire nu lasă moștenire doar poetica sa, ci și omul prezent în ea.

De asemenea, combinarea elementelor marchează transformarea progresivă a creației poetice apollinariene. Analiza volumelor *Alcools* și *Calligrammes* relevă întâlnirea dintre tradiție și inovație, arătând trecerea de la tonul elegiac utilizat în *Alcools* pentru ilustrarea scurgerii timpului prin imaginile apei curgătoare, ale toamnei, ale alternanței zi-noapte, la temele erotismului, ale amestecului visului cu realitatea, ale puterii poeziei, din volumul *Calligrammes*.

Această schimbare demonstrează tranziția de la tradițional spre modern. Imaginile poetice devin mai sugestive, poemele au o altă structură (a se vedea poemele-imagini, caligramele), scriitura se modifică. Scriitura modernă îl transformă pe Apollinaire în precursor al suprarealismului. Inovația se produce la nivelul imaginilor și al discursului poetic. Volumul *Calligrammes* scoate la iveală independența lirismului care este din ce în ce mai detașat. În acest volum imaginea dobândește autonomie și marchează modernitatea poeziei apollinariene.

Combinarea tuturor elementelor primordiale vizează producerea acelorași sentimente pe care le simte poetul la cititor. Prin aceste imagini atât de sugestive, Apollinaire se arată conștient de puterea poeziei sale și de efectul pe care îl poate produce asupra cititorului cărui poetul îi atribuie rolul de a-i asigura nemurirea.

---

⁶ Guillaume Apollinaire, « Zone », in *op. cit.*, vol. III, p. 55.

Poetica modernă reclamă participarea cititorului la interpretarea poemelor, deci un act creator realizat de cititor, în vederea descoperirii, printr-o lectură plurală, a mesajelor multiple pe care o poezie le conține. Poezia folosește un limbaj suprapus, care transmite un mesaj particular. Restituirea sensului ansamblului unui poem presupune o prelungire a actului creator al poetului, ceea ce plasează cititorul în lumea creativității.

În concluzie, analiza imaginilor create de cele patru elemente vizează combinarea tradiției și a modernității, modificările temelor clasice cu ajutorul unor simboluri noi, cu scopul (exprimat în mod explicit de către poet) de a crea ceva nou, de a fi original, de a deschide noi căi de creație, care se prelungesc și la cititor, și, astfel, fiecare reluare a operei lui Apollinaire oferă noi abordări și interpretări.